

מוסדות
**דרכי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייס שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

תיכון תפילתי קטורת לפניך

הלכה

מן חמותר בפ"ך במקדש

פרשת תצוה תשפ"ב

שנה כ"ד – קובץ י"ח [תשצ"ח]

יו"ל ע"י מכון "מנחת אשר"



כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת תצוה

מן המותר בפיו במקדש

"והשב אפודתו אשר עליו כמעשהו ממנו יהיה זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושיש משור" (כ"ח ח').

א

אם מינים טמאים כשרים לבנין המשכן והמקדש

כתב רבינו בחיי בפרשת תרומה (כ"ח ד'):

"ולא מצינו משי בנדבת המשכן, לפי שהוא יוצא מגוף השרץ שהוא התולעת, ולא הוכשר למלאכת המשכן אלא דבר טהור, וכענין שאמרו בתחש, וצבע תולעת שני אינו מגוף התולעת אלא מתוך גרגרים שהתולעים בתוכם".

ויש לתמוה לכאורה על דברי רבינו בחיי, דהלא צבע התכלת היה במקדש גם ביריעות וגם בבגדי כהונה, אף שהחלזון שרץ טמא הוא ואינו מן המותר בפיו ומאי שנא ממשי, וע"כ מוכח מזה דבבית המקדש לא צריך כלל מן המותר בפיו וא"כ גם משי כשר בו.

ובאמת כבר נחלקו הראשונים בזה במקור הסוגיא.

דהנה בשבת (כ"ח ע"א) נסתפקו בתחש אם היה מין טהור או מין טמא, והוכיחו ממה דתניא "לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד", ותירצו דלא אמרו כן אלא לגבי צורות התפילין, ושוב שאלו (שם ע"ב) מאי הוי עלה דתחש, ופשטו דמין טהור היה. ובדברי הרשב"א (שם ע"ב ד"ה אלא) מבואר דבאמת אין במקדש דין שצריך להיות ממין טהור, דהא 'מן המותר בפיו' נאמר בתפילין עצמן, והא דלא הוכשרו למלאכת שמים מיירי ברצועות התפילין, אלא שממקום אחר הוכיחו דתחש מין טהור היה.

אך בדברי הר"ן (ר"ה דף ו' ע"א בדפי הרי"ף) יש להסתפק, דאף דגם הר"ן כתב דמהסוגיא הנ"ל משמע דלא צריך במשכן מין טהור, לבסוף הניח בצ"ע, ומשמע

מן המותר בפיו במקדש

דנסתפק דאפשר דלמסקנא דתחש מין טהור היה זה משום דצריך במשכן מין טהור, ומשום כן נשאר בספק אם צריך גם בשופר שיהא מין טהור. אך מדברי רבינו בחיי מבואר דנקט דלמסקנת הסוגיא דתחש מין טהור היה באמת צריך גם במשכן מין טהור ולכן לא היה משי במשכן כמבואר.

ושלש מחלוקות בדבר, לדעת הרשב"א לא בעינן מן המותר בפיו אלא בתפילין בלבד, הר"ן מסופק אם בשופר גם כן נאמר מן המותר בפיו, ולדעת רבינו בחיי אף במשכן אמרו כן.

ולשיטת רבינו בחיי צ"ל, דשאני תכלת דהוי חזותא בעלמא, ובחזותא אין קפידא אם הוא מין טהור או טמא, וכיוצא בזה מצינו בכ"מ דחזותא לאו מילתא היא. אמנם בשו"ת דבר שמואל (סי' קס"ב וקס"ד) דן אם מותר לעשות דיו מסתם יינם והתיר מכמה טעמים, אבל לא כתב דכיון דאין כאן אלא חזותא כשר. אמנם יש לחלק בין דיו שבו כותבים את פרשיות התפילין לצבע שבו צובעים את הרצועות וכדו', דגוף האותיות הם עיקר המצוה ואין זה חזותא בלבד, כך נראה לכאורה ועדיין צ"ע.

והנה הנודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סוס"י א') כתב לפסול תפילין שצבעו אותם בצבע שיש בו מעצם פיל שחוק משום שאינו מן המותר בפיו, אך כתב דכיון שאינו אלא לחזותא בעלמא אפשר שמותר. ובנו הגדול הג"ר שמואל בנודה ביהודה (מהדו"ת או"ח סימן ג') הוכיח כן מצבע התכלת שהשתמשו בו בבגדי כהונה, והלא החלזון שרץ טמא היא, וע"כ דבחזותא אין קפידא. ופלפל אם חלזון התכלת מין טמא הוא או טהור, עי"ש.

ומה שכתב רבינו בחיי דתולעת שני עשוי מגרגרים שהתולעת בתוכו, כך כתב רש"י בספר ישעיהו א' י"ח):

"כתולע - צבע שצובעים בו אדום גרעינים הם ויש תולעים בכל אחד ואחד".

ובדברי הרמב"ם לכאורה יש בזה סתירה, דבהלכות כלי המקדש (פ"ח הי"ג) כתב:

"וכל מקום שנאמר בתורה שיש בו טהרה הוא הפשתים והוא הבוץ, ותכלת האמורה בכל מקום היא הצמר הצבוע כעצם שמים שהוא פתוך מן הכוחל, הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום, ותולעת השני הוא הצמר הצבוע בתולעת".

מן המותר בפיו במקדש

ומשמע דהוי מתולעת ממש, אך בהלכות פרה אדומה (פ"ג ה"ב) כתב:

"והתולעת היא הגרגרים האדומים ביותר הדומים לגרעיני החרובים והן כמו האוג ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגיר מהן".

ומבואר כדברי רש"י ורבינו בחיי, וצ"ל דשאני שני תולעת דפרה אדומה מתולעת שני שבמקדש.

ב

איסור שהשתנה לגמרי

כתב הרמב"ם (הל' כלי המקדש פ"א ה"ג):

"המור הוא הדם הצרור בחיה שבהודו הידוע לכל שמתבשמין בה בני אדם בכל מקום".

והשיג עליו הראב"ד:

"א"א אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה בעולם כל שכן דם חיה טמאה אבל המור הוא האמור בשיר השירים באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי והוא ממין עשב או ממין אילן וריחו נודף".

וכתב הכסף משנה ליישב שיטת הרמב"ם:

"זה פשוט בפי העולם לומר שמור הוא מוסק. ובהשגות אין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש וכו'. מ"ש שאין דעתי מקבלת שיכנסו במעשה הקדש דם שום חיה כ"ש דם חיה טמאה יש לומר שכיון שנשתנה מצורת דם ונעשה כעפר בעלמא והוא בשם מריח ריח טוב ביותר למה יגרע".

ומבואר בדבריו דבאמת נקט דשיטת הרמב"ם דגם במקדש לא הוכשר למלאכת שמים אלא בהמה טהורה בלבד אלא שהמור נשתנה ונעשה כעפר.

אמנם הנוב"י (שם סי' א') חלק על הכס"מ, וכתב דגם עור נשתנה ע"י עיבוד, ואעפ"כ צריך עור בהמה טהורה ע"ש.

מן המותר בפיו במקדש

ונראה פשוט דכונת הכס"מ אינה לשינוי שנעשה בידי אדם, אלא לשינוי שנעשה בטבע הבריאה. וכעין שיטת רבינו יונה לגבי מוסק שהביא הרא"ש בברכות (פ"ו סי' ל"ה), ולהדיא כתב הכס"מ דמור היינו מושק שנחלקו הראשונים בבושם זה שמופרש ע"י בלוטה מסויימת שבחיה שנעשה בגופה מדם, והר"מ אסרו ורבינו יונה התיר משום שנשתנה לגמרי ופנים חדשות באו לכאן, והביא ראיה מרגלי דבורים שבדבש דנוהגים בהם היתר משום שנשתנו ונהפכו לדבש, וברור דכונתם לשינוי כימי שנעשה בטבע ולא לשינוי שבמעשה האדם כעין עיבוד עורות, ועיין מש"כ בזה המגן אברהם (סי' רט"ז סק"ג), וכך כונת הכס"מ לגבי מור. וידוע מש"כ הפוסקים האחרונים לגבי כשרות הג'לטין המופק מעצמות. ואין זה ענין כלל לעיבוד עורות.

[ובמנחת אשר עמ"ס פסחים (סי' ל"ט) הבאתי מש"כ הגר"י ענגיל (אתון דאורייתא כלל ד' אות ו') לדמות גדר ביטול בששים במין בשא"מ לשיטת רבינו יונה לגבי מוסק, וביארתי דאין הנדונים דומים כלל זל"ז, דאף דבביטול בס' אין טעם האיסור מורגש כלל, מ"מ לא נשתנה גופו ומהותו, משא"כ במוסק שהדם נהפך למהות אחרת, וכן במור לשיטת הכס"מ].

והנה בשו"ת חת"ס (או"ח סי' ל"ט) דן באריכות במה שעושים פרוכת ומעיל לס"ת ממשי, והביא את דברי רבינו בחיי הנ"ל, ודן אם יש דין 'מן המותר בפיו' בבית הכנסת בתשמיש דמצוה או רק בתשמישי קדושה [ולשיטת המג"א (בסי' תקפ"ו סק"ג) גם בשופר יש דין זה וילפינן כל המצוות מתפילין כנ"ל]. ושוב כתב דכיון שנשתנה המשי ועשו ממנו אריג ובגד פנים חדשות באו לכאן, לכן מותר.

וזה חידוש, דהרי עצם המשי לא נשתנה ונשאר בטבעו אף שעשו ממנו בגד, ואין לדמות ד"ז למה שמצינו דין שינוי בגזילה ובאתנן, דיסוד דין שינוי במה שנשתנה ואינו אותו הדבר, וזה שייך רק היכא שיסוד הדין הוא על צורה מסויימת שאם נשתנה צורתו נשתנה דינו, כגון בגזילה דאם אינו כעין שגזל קנאו הגזלן או באתנן שאסור משום שהוא מאוס לגבוה ואם נשתנה והוא צורה אחרת אינו מאוס, אבל משי שאסור משום מינו ולא משום צורתו מה יועיל שנשתנה, וכי שוב אינו משי, וכי נשתנה למין טהור, אתמהה.

ובאמת יש לתמוה לכאורה על דברי הכס"מ, דאף שדבריו מובנים לענין שאין במור איסור דם כיון שנשתנה ממין דם ונהפך למין אחר ושוב אינו דם, אבל לענין מה

מן המותר בפוך במקדש

שהקשה הראב"ד דהוי מין טמא וה' יוצא מן הטמא טמא' מה לן במה שנשתנה [ומוסק ממין חיה טהורה הוא וכל השאלה אינו אלא מחשיש דם ודו"ק].

ואפשר דעיקר כונת הכס"מ אינו אלא משום דמור נעשה כעפר ואינו ראוי לאכילה, וממילא אין בו פסול מצד מה שאינו 'מן המותר בפוך' כיון שכעפר הוא ואין בו שייכות ואינו ראוי לאכילה, ולא משום עצם השינוי דפנים חדשות באו לכאן.

אך אם זה כונתו יש לתמוה דהלא בשבת (כ"ח ע"ב) מבואר דאין תופרין את בתי התפילין בשער בהמה טמאה ואין עושין תפילין מעור בהמה טמאה וכן הוא בשו"ע (סי' ל"ב סעי' מ"ד וסי' ל"ג סעיף ג'), והרי גם הקלף והשערות אינם ראויים לאכילה ואעפ"כ פסולין משום שהם ממין טמא שאינו מותר בפוך ומאי שנא מור מהם.

וגדולה מזו מצינו במגילה (כ"ד ע"ב) דאם ציפה תפילין בזהב פסולין, וברש"י (שם ד"ה ציפן) ביאר דאינו מן המותר בפוך, וכ"כ שם הר"ן, הרי דאפילו זהב שאינו אסור אלא משום שאינו מין אוכל פסול משום דאינו מותר בפוך, וא"כ מה לן במה דהוי כעפר. ואף שהנוב"י (שם בסי' א') ורעק"א (תוספות רע"א על המשנה שם) תמהו בדברי רש"י ונקטו דפסול משום הלממ"ס, מ"מ בדברי רש"י והר"ן מבואר דפסול משום דאינו מותר בפוך.

וביאור הדברים כמ"ש המאירי שם, דמקרא זה ילפינן דצריך שיהא ראוי לפיו של ישראל, ולאפוקי דבר שאינו מין אוכל ולאפוקי מין האסור, ושני דינים יש בגדר זה שלמדו מקרא דלמען תהיה תורת ה' בפוך, וכ"כ השפת אמת שם מדנפשיה. ומ"מ מוכח מזה דאף אם כעפר הוא מ"מ לא הוי מן המותר בפוך, וכדמוכח מהא דשערות וקלף ממין טמא פסולין בתפילין.

ומשום כך יש לתמוה גם על מש"כ בשו"ת גנת ורדים (או"ח כלל ב' סי' ט"ז) שהביא שם תשובת מהר"ם בן חביב שדחה דברי רבינו בחיי דמשי פסול למלאכת המשכן משום שאינו מותר בפוך, וכתב דכיון דמשי אינו אלא ריר של התולעת שאינו ראוי לאכילה והוי כעפר ואינו אסור לאכילה הוי בכלל המותר בפוך (וע"ע בגינת ורדים שם סי' ט"ו מש"כ בזה), ותימה מאי שנא משער בהמה טמאה ומוזהב שאינו ראוי לאכילה כלל.

מן המותר בפיו במקדש

אך בגוף הענין נראה דאין כונת הראב"ד כלל לדין ד"מן המותר בפיו", דהלא דבר הוא שהראב"ד לא הזכיר הלכה זו כלל, ונראה דבאמת סבירא ליה כדברי הרשב"א שהלכה זו לא ניתנה אלא לגבי תפילין, אלא דמסברא אין נראה לו שישתמשו במקדש בדם ובודאי לא בדם חיה טמאה, ובזה כתב הכס"מ דכיון שנשתנה ונעשה כעפר למה יגרע, אבל אילו היה בזה קפידא מצד מן המותר בפיו, אף שנשתנה, מ"מ הרי היוצא מן הטמא טמא, ובאיסורו עומד, משא"כ במה שכתב הרא"ש במוש"ק דהוי חיה טהורה אלא שכל החשש הוי משום שבא מן הדם ובזה מהני מה שנשתנה ופנים חדשות באו לכאן.

והנה בבכורות (ז' ע"ב) מבואר דדבש דבורים מותר, משום דלאו מגופיה מייץ אלא הדבורים מעבירים צוף פרחים לכוורות ואינו בכלל "יוצא מן הטמא", ולא ידעתי ענין המשי אם יוצא הוא מגוף התולעת או שמא הוי כדבש, ומדברי רבינו בחיי הנ"ל והפוסקים שעסקו בדבריו משמע דיוצא מגופו, אך אפשר ליישב דברי הכס"מ לגבי מור, דלאחר שהדם נהפך למור אפשר דהמור מכונס בגוף החיה ומיפקד פקיד, ושוב אינו בכלל "יוצא מן הטמא" וכעין שמצינו בדבש, וכך נראה לדון אף בתכלת שהרי כתבו התוס' (שבת ע"ה ע"א) בשם ר"ת דדם החלזון שעושין ממנו תכלת מיפקד פקיד ואין בו נטילת נשמה ואפשר דמשום כך גם אינו בכלל יוצא מן הטמא, אך יותר נראה דאף דמיפקד פקיד מ"מ הדם נוצר בגוף החלזון ויוצא ממנו וכך גם לגבי מור, ודו"ק, וצ"ע בזה עדיין.

ג

בשאר מצוות

והנה הגר"ש בנו הגדול של הנודע ביהודה (נודע ביהודה תנינא או"ח סימן ג') הקשה מהמבואר בסוכה (כ"ג ע"א) דאפשר לעשות סוכה מפיל, והלא הפיל חיה טמאה הוא ולא הוי מן המותר בפיו.

ומשום קושיא זו הסיק שלא מצינו דין זה אלא בתשמישי קדושה ולא בתשמישי מצוה, וחלק על הרמ"א והמגן אברהם שכתבו לפסול שופר של חיה טמאה, אך דבריהם הלא המה דברי רבינו ניסים מגדולי הראשונים, ולא נעלמו מעיניהם גמרא מפורשת.

מן המותר בפיו במקדש

ובהג"ה שם כתב:

"רבות בשנים אחר הדפסת הספר נתגלה לי לחלק בסברא, דבשלמא בשופר ורצועות ושערות של תפילין שכל הוויתן הוא מדברים הראוים לאכילה, דהא אי אפשר לעשות שופר ותפילין כי אם מבהמה וחיה, בזה שייך לומר דקפיד קרא שיהיה מן המותר בפיו, משא"כ בדפנות הסוכה שנעשים על פי הרוב מעצים ואבנים שהן אינם ראויים לאכילה, בזה לא שייך לומר דקפיד קרא שיהיה מותר בפיו, דסתם דפנות אין הוויתן ממדי דאכילה, דוק בסברא זאת".

והגר"ש גילה טפח וכיסה טפחיים, ובספר ברכת משה להגר"ר משה קערנר תלמיד הנודע ביהודה (עמוד 46) כתב ששמע מהגר"ש שאביו הנודע ביהודה נתגלה לו בחלום ואמר לו סברא זו, וכתב עוד יתירה מזו:

"שמעתי מפיו אור ליום ה' י"א אלול תקצ"ב... למחרתו, ספרתי דבריו לפני איזה מופלגי תורה הבאים לבקרני, ובלילה ראיתי לרבינו מהרי"ח בחלום והגדתי אלה הדברים לו, ענני, כתוב לך את הדברים אשר שמעת, ובבוקר השכם עשיתי כאשר צווני, והדברים פלא. (ואפשר שהגר"ש רמז לחלום בכתבו "נתגלה לי לחלק בסברא", וצ"ע).

ועיין בשו"ת זכר יהוסף (ח"א סימן מ"ה) ובשו"ת עמק שאלה (יו"ד סימן צ"ז), עי"ש.

והאחרונים דנו בזה לגבי נר חנוכה. הגרש"ק בספרו שנות חיים בהקדמתו דרך חיים (דרך א') כתב לגבי שמן שעירבו שומן חזיר אם פסול משום שאינו מן המותר בפיו, וכתב דכיון דעומד לשריפה אין בו קפידא, דכל הפסול אינו אלא במה שעומד וקיים דהוי כעין ביזוי מצוה דהוי מדבר האסור ולא במה שהולך ונשרף.

ובשו"ת בית יצחק (יו"ד סימן קמ"ה) כתב להוכיח כדבריו מדברי הירושלמי שהביאו התוס' בסוטה (י"ז ע"ב) דאין כותבין מגילת סוטה על עור בהמה טמאה שמא תאמר איני שותה "ונמצא השם גנוז על עור בהמה טמאה". הרי דאם המגילה אכן תימחק אין בזה קפידא, עי"ש.

אך לכאורה סברא זו תמוהה, וכי דרשינן טעמא דקרא לחדש הלכה. ונראה דאין ראיה כלל מהא דמגילת סוטה.

מן המותר בפיק במקדש

דהנה הנודע ביהודה (מהדו"ת אהע"ז סימן קנ"ב) דן במנעל של חליצה שכתבו התוס' ביבמות (ק"ב ע"ב) בשם ר"ת דצריך להיות מעור בהמה טהורה דכתיב "ואנעלך תחש" כמבואר בגמ' שם, ותחש בהמה טהורה היא, ולמה לא משום מן המותר בפיק, וגם בנו הגר"ש פלפל בשאלה זו (שם סימן קנ"ג) ונדחקו בזה. וגם החתם סופר העיר בזה בתשובתו הנ"ל (או"ח סימן ל"ט).

ובשו"ת שואל ומשיב (מהדו"ת ח"א סימן ע"ו) כתב דכיון שאין בחליצה מצוה חיובית וכל ענינה להתיר את היבמה לשוק, לא שייך בזה מן המותר בפיק, ובדרך זו כתב לגבי מגילת סוטה וגט אשה, עי"ש.

ועוד כתב בדרכו ליישב קושיית הרב הגאון החר"ף מוה' צבי הירש זצ"ל אבד"ק באקשעוויץ בעהמ"ח ספר גאון צבי במה שפסלו שמן קיק להדלקת נר שבת (שבת כ' ע"ב), ובגמ' פירשו משום שאינו נמשך אחר הפתילה, ולמה לא פסלו משום שאינו מותר בפיק, (ובשבת כ"א ע"א מפורש שעוף הקיק עוף טמא הוא, עי"ש), וכתב דכיון דכל מצות נר שבת אינו אלא משום כבוד שבת ושלוש בית אין בזה משום מותר בפיק, עי"ש.

ועיין עוד בשדי חמד (ח"ט, אסיפת דינים, חנוכה אות י"ז), עי"ש.

ועוד פלפלו האחרונים בקושיא גדולה במה דמבואר במנחות (ל"ט ע"ב) דבגד משי ציצית של משי פוטרת ומקיימים בהם מצות ציצית, והלא לא הוי מן המותר בפיק.

ולכאורה מוכח אף מזה דרך בתשמישי קדושה נוהג דין זה ולא בתשמישי מצוה, וכדברי הנוב"י במהדו"ת, ולא כדברי הרמ"א והמגן אברהם שהן הם דברי הר"ן.

ויש לפלפל בזה דשם ציצית שאני מכיון שאינה מצוה חיובית כל כך, דרך הלוש ד' כנפות חייב בציצית. וידועים דברי המנחת חינוך (מצוה שכ"ד) שכתב דאין בסוכה ובציצית פסול מצוה הבאה בעבירה כיון דהוי מצוה קיומית, ועיין במה שהארכתי במנחת אשר למועדים (ח"א סימן מ"ח) שן דנתי כנגד דבריו, ואכמ"ל.

ולולי כל דבריהם, היה נראה עוד לענ"ד שאין פסול מן המותר בפיק אלא בגופן של המינים הטמאים, כגון עור רצועות התפילין ושופר של המינים הטמאים, דהקרא והעור הלא הם מעצם גוף החיה, ולא במה שיוצא מן הטמא ולא גופו, כגון המשי, תולעת

מן המותר בפיו במקדש

השני, והתכלת, וכך גם בשמן קיק. ובדרך זה מתיישבות רוב הקושיות שפלפלו בהם האחרונים.

ודו"ק בכל זה.

ד

משקה ישראל

והנה מלבד מה שדרשו למען תהיה תורת ה' בפיו – מן המותר בפיו, מצינו עוד דרשה מפסוק בספר יחזקאל (מ"ה ט"ו):

"ושה אחת מן הצאן מן המאתים ממשקה ישראל למנחה ולעולה ולשלמים לכפר עליהם נאם אדני ה'".

וגם בפסוק זה דרשו "ממשקה ישראל – מן המותר לישראל" (פסחים מ"ח ע"א, מנחות ו' ע"א וחולין צ' ע"ב). ויסוד הלכה זו שאין להקריב קרבן אלא במה שמותר לישראל, ואכמ"ל.

תיכון תפילתי קטורת לפניך

תיכון תפילתי קטורת לפניך

הנה אמרו חז"ל (תנחומא תצוה פרשה ט"ו) שאין בכל הקרבנות חביב כמו הקטורת "תדע לך, שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות והקריב וערך על המזבח וסדר השלחן ואת המנורה ואת הכל, ולא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת".

ולא נתפרש בדבריהם במה הקטורת חביבה ומה סוד ענינה.

והנה בזוה"ק (ח"ג רכ"ד ע"א) איתא:

**"ולית דבטיל מותנא בעלמא כקטורת, דאיהו קשורא
דדינא ברחמי עם ריח ניחוח באף".**

ולמדנו מדבריו את סוד הקטורת שהיא מקשרת דין ברחמים, ולסוד זה רמז הרמב"ן בפרשתנו (ל' א') "וזהו רז שנמסר למשה רבינו שהקטורת עוצרת המגיפה כי הקטרת במדת הדין שנאמר "ישימו קטורה באפיק" מן וחרה אפי".

וראה נא מה שכתוב בשם האריה"ק בליקוטי תורה פרשת ברכה (דברים ל"ג י'):

**"ישימו קטורה באפיק ר"ת יב"ק שהוא יחוד הוי' ואלקים
(יבק בגימטריא הויה ואלקים) וכו' וזה סוד הקטורת למתק
כל הדינין".**

וכבר ביארנו בכמה מקומות שהרחמים הגדולים והעצומים הם הנובעים ממדת הדין וכמבואר בסידור הגר"א (אשרי ובא לציון) שזה סוד "בגבורות ישע ימינו" (ימין זה רחמים כמו שאמרו לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת) ולפיכך תיקנו אנשי כנסת הגדולה לומר "מכלכל חיים בחסד" בברכת הגבורות.

וזה כוח הקטורת שעל ידה נובעים הרחמים מהגבורות, ולפי"ז יובנו דברי הזוה"ק (ח"א ר"ל א'):

תיכון תפילתי קטורת לפניך

"ובשעת דמנחה דדינא שריא ביה בעלמא, אתכוין דוד
בהוא צלותא דכתיב (תהלים קמ"א ב') תכון תפילתי
קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב".

דבכח הקטורת מתמתקים כל הדינים כנ"ל.

והנה אמרו חז"ל (שבת פ"ט ע"א):

"דכשהיה משה במרום לקבל תורה "כל אחד ואחד
(ממלאכי עליון) נעשה לו אוהב ומסר לו דבר וכו' ואף מלאך
המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם
(במדבר י"ז י"ב) אי לאו דאמר ליה מנא ידע".

ויש לתמוה ומנין שמלאך המות הוא זה שגילה סוד זה למשה רבינו,
ואולי השיגה ברוח נבואה, או שמא אחד המלאכים גילה את אזנו, ואולי
הקב"ה בעצמו. גם רז זה מגלה לנו האר"י בליקוטי תורה בפרשתנו "וקשה
מנ"ל דמלאך המות מסר לו הקטורת, דלמא הקב"ה או שאר מלאכי
השרת, אך בהיות י"א סממני הקטורת חיות של מלאך המוות, אי אפשר
שיתן לו כי אם מרצונו, ולכן אי לאו דאמר לו מרצונו מי הוי ידע, כי הוא
יתברך אינו רוצה ליתן החיות שבתוך אחרים כי אם מרצונם".

סוד הדברים דכך גזרה חכמתו ית"ש, שאין הקב"ה מקפח חיותו של
נברא שהאציל לו חיות וקיום וכיון שהקטורת שוברת לגמרי כוח חיותו
של מלאך המות, הס"מ, לא יגלה אותו הקב"ה אלא מרצונו, ומלאך המות
בעצמו הוא זה שנתן למשה את הקטורת וסוד ענינה.

וביום הקדוש והנורא קץ מחילה וסליחה וכפרה לכל ישראל נכנס הכהן
הגדול מאחיו לפני ולפנים עם הקטורת כדי לכפר על עמו ישראל, והנה
שנינו בברכות ז' ע"ב "תניא, אמר רבי ישמעאל בן אלישע פעם אחת
נכנסתי, להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל י-ה ה' צבאות
שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי, ישמעאל בני, ברכני, אמרתי לו,
יהי רצון מלפניך, שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך,
ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפני ולפנים משורת הדין,

תיכון תפילתי קטורת לפניך

ונענע לי בראשו" וכתב ר' יעקב עמדין בהגהותיו שם שמדובר בקטורת של יום כיפור, שזו פעם אחת בשנה. ור' ישמעאל היה כהן גדול, והוא היה מעשרה הרוגי מלכות. וביאר רבנו בן איש חי בבן יהודע שבקטורת זו שהיה עושה, היה מקשר עולמות ומייחד יחודים, ובזה עלה מן העשיה אל היצירה, והוא ראוי לכך... ונמצא שהיה עומד ביצירה, להקטיר קטורת לפני ולפנים, שהם הבריאה והאצילות כי הבריאה נקראת "לפני" לגבי היצירה, והאצילות היא "לפנים" יותר, לפיכך כתב לפני ולפנים.

הרי לן מעלת הקטורת שהיא מקשרת בין דין לרחמים, בין עולם לעולם, עד שהיא נכנסת לפני ולפנים לכפר על עמו ישראל ולעורר עליהם רחמי שמים.

ב

ולאחר שחרב הבית בעונותינו שרבו, מכפרת אמירת פרשת הקטורת כאילו הקטירו קטורת ע"ג המזבח הזהב. וראה מה שכתב בספר אגרא דפרקא אות ל"ו "אם אומר פטום הקטורת בכונה אחר תהלה לדוד מתיש כח הס"מ ומסיר כל חיותו ואפילו נמסר גזר דין בידו עליו או על אחד מבני ביתו להמיתו מתבטל הגזר דין בכח פטום הקטורת". ובכף החיים להגר"ח פלאג'י (סי' י"ז אות י"ח) כתב סגולה נפלאה לכתוב פרשת הקטורת ע"ג קלף בכתב אשורית ולומר מתוכן, ובספר בן איש חי (שנה ראשונה מקץ אות ח') הוסיף סגולה למנות את הסממנים באצבעותיו כנגד מעשה הכהן בהקטרתו, וכן ייחשב בידו כאילו הקטיר קטורת, עיי"ש.

"פתח רבי שמעון ואמר יש להתבונן בפסוק זה משום ששני מזבחות היו, מזבח העולה ומזבח קטורת הסמים, זה בחוץ וזה בפנים. מזבח זה של קטורת, שהוא פנימי למה נקרא מזבח? הלא אין זבחים עליו זבחים? ומזבח נקרא על שם זבחים – אלא, משום שהמזבח מבטל וכופת כמה צדדים רעים. ומשום שצד הרע כפות, אינו יכול לשלוט ולהיות קטגור, ועל כן נקרא מזבח [שכביכול עוקד וזובח את הסטרא

תיכון תפילתי קטורת לפניך

אחרא]. כאשר צד הרע היה רואה את עשן הקטורת העולה, היה נכנע ובורח, ואינו יכול להתקרב כלל למשכן. ואין משתתפים בשמחה עלאית זו, אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, ומתוך שחביבה כל כך לפניו, אין המזבח עומד אלא בפנים, שהוא המזבח שהברכות מצויות בו, ועל כן היה סמוי מן העין.

”נאמר באהרן: ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה – שכפת את מלאך המות שלא יוכל לשלוט כלל ולעשות דין. סימן זה מסור בידנו, שבכל מקום שאומרים בכונה וברצון הלב את מעשה הקטרת, אין המיתה שולטת במקום ההוא ולא יזק, ולא יוכלו שאר עמים לשלוט במקום ההוא.

”בוא וראה מה נאמר ‘מזבח מקטר קטורת’ כיון שכתוב מזבח למה נקרא מקטר קטורת? אלא לפי שנטלו ממקום זה כח לקשור [ולאסור את סטרא אחרא], כמו שעשה אהרן, ועוד, שהמזבח מיועד להתקשרות [עם השכינה], ליחודה בקדושה באותה קטורת. ולכך נקרא מקטר קטרת כתרגומו לאקטרא קטרת שאסור להקטיר קטרת במקום אחר, חוץ ממחתה של יום הכפורים.

”בוא וראה כל מי שהדין רודף אחריו, צריך לקטורת זו ולשוב בתשובה לפני קונו, ואז מסייעת הקטורת לסלק את הדינים ממנו אם האדם קובע להזכיר [מעשה] הקטרת פעמים ביום, בבקר ובערב שנאמר ‘קטרת סמים בבקר בבקר’ ונאמר ‘בין הערבים יקטירנה’ וזה הוא קיומו של העולם תמיד [אף כשאין בית המקדש קיים] שנאמר קטרת תמיד לפני ה' לדורתכם' וזה קיום העולם למטה וקיום העולם למעלה במקום שאין מזכירים בכל יום מעשה הקטרת הדינים שלמעלה שורים בו, ומיתות רבות מצויות בו, ועמים אחרים שולטים עליו לפי שנאמר קטרת תמיד

תיכון תפילתי קטורת לפניך

לפני ה' תמיד היא עומדת לפני ה' יותר מכל העבודות האחרות חביב הוא מעשה הקטורת שהוא יקר וחביב לפני הקדוש ברוך הוא יותר מכל עבודות ומעשים שבעולם, ואף על פי שהתפלה היא המעולה שבכל המצוות מעשה הקטורת הוא יקר וחביב לפני הקדוש ברוך הוא בוא וראה מה בין תפלה למעשה הקטורת? תפלה תקנוה במקום הקרבנות שהיו ישראל מקריבים וכל הקרבנות שהקריבו ישראל אינם חשובים כקטורת ועוד מה בין זה לזה אלא שהתפלה היא תקון לתקן מה שצריך. קטורת פועלת יותר שהיא מתקנת וקושרת קשרים [ומיחדת יחודים] ומאירה בהם יותר מן הכל וכיצד היא פועלת כל זאת? שהיא מעבירה את הזהמא ומטהרת את המשכן [ועל ידי כך] מאיר ונתקן ומתקשר יחדיו ולכן יש להקדים את מעשה הקטורת לתפלה בכל יום ויום כאותו קרבן חביב שהקדוש ברוך הוא רוצה בו".

כה הם דברי הזוה"ק שבכח הקטורת מתבטלת כל חיות הס"מ והוא נעקד ונשחט ע"ג המזבח.

יה"ר מלפניך שיכבשו רחמין את כעסך ויגולו רחמין על מדותיך ותתנהג עם בניך במדת הרחמים ותכנס עמהם לפניך משורת הדין

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

